

gerschap in den hemel, de naam-Christen burgert zich steeds meer in deze wereld in, en blijft daarom een vreemde in het Rijk van Christus.

„De smaadheden mijner jeugd“.

Zekerlijk, nadat ik bekend ben, heb ik berouw gehad, en nadat ik mij zelve ben bekend gemaakt, heb ik op de heup geklopt; ik ben beschaamd, ja ook schaamrood geworden, omdat ik de smaadheden mijner jeugd gedragen heb.

Jeremia 31: 19.

't Kind speelt, doch daarom is in de kinderwereld nog niet alles spel. 't Kind heeft nog geen bezigheid om al de uren van den langen dag met doende te zijn, en dan verlist het allerlei, waarin 't zich roeren kan. Soms enkel om handen en oogen en voeten te gebruiken; dan weer om een kleine verzinning onneemens uit te voeren; niet zelden ook om in 't klein de groote menschen na te bootsen; een enkel maal zelfs om zich te voelen, alsof de kleine kleuter reeds een groot mensch was.

Het onderscheid tusschen zijn kinderwereld en de groote menschenwereld ontwaart het kind bij instinct, maar 't besiet dat onderscheid anders dan wij. Voor ons besef is alles wat groote menschen doen, de eigenlijke wezenlijke wereld, en is wat onder onze kinderen omgaat onwezenlijk, en dat onwezenlijke drukken we dan uit, door in hun leven niets dan spel te zien. Onze kleinen zelf daarentegen krijgen wel van onze wereld een indruk als van iets dat hooger staat, en waar ze nog niet bij kunnen, ja waar ze soms jaloersch op zijn; maar hun eigen spelwereld vinden ze wel zoo wezenlijk als wat ze ons zien doen. Een doosje met mooie glanzende kraaltjes, een collier voor de pop van de rijken, lijkt hun wel zoo begerlijk als een trommel vol effecten. En komen ze zoo ver, dat ze moeder in 't poetsen of wrijven mogen gaan helpen, dan moet ge het hun strak gespannen oog maar eens aanzien, hoe meemens dat toegaat, ook al moet moeder lief 't alles toch overdoen.

Het kinderleven, ook al hangt 't nog tusschen spel en werkelijkheid, blijkt telkens zelf een leven te zijn, waarin ernst doorstraalt. Kinder-ernst, maar ernst dan toch. Zie 't maar aan hun bidden, zoo ge ze alleen aan uw knie hun gebedje laat stamelen. Onder het lange gebed van een ander kunnen ze 't niet uithouden, maar als ze alleen, op de kniejes, onderwijl alles zit, hun gebedje naseggen, dan bidden ze met een ernst, dien menig groot mensch hun benijden kon.

Dat wij dit nu vaak anders opvatten en er niet veel anders dan een spelend meedoen in zien, is een fout. Zelfs is wie niet zelf aan den ernst van het kinderlijk geloof, onbekwaam om met 't kind te bidden, en het te leeren bidden.

En wat zoo van het bidden geldt, is evenzoo waar van de zedelijke vorsting die, o, zoo vroeg reeds in 't jonge kind aanvangt. Ook dit vatten we dikwijls veel te spelend op, en spreken van een kind dat „toet“, of van een kind dat „ondeugend“ is, maar vergeten daarbij, dat 't kleinste kind, even goed als wij ouderen, voor zijn God staat; en de kleur die zich op zijn gelaat afteekent, en het schichtig oog, en de verlegen houding, als er iets uitkomt dat 't niet had mogen doen, toont 't voor elk kenner van 't kinderleven, hoe diep juist een kleine door besef van schuld wordt getroffen.

Hebt ge daar nu geen oeg voor, en neemt gij die misse dingen van uw kind niet ernstig op, of merkt uw kind dat ge u maar zoo houdt, alsof 't heusch ernstig was, dan verzwakt ge de zedelijke keur in zijn conscientie, en loopt eigenlijk, met een schijn van ernst die niet bij uw kind, maar bij u, welbezielt, slechts spel is, over de zonde van uw kind heen.

En dit mag niet. Dit is geen opvoeding. Dit is het plantje van hoger leven in uw kind doen verdorven, in plaats van het met teedere liefde te besproeien. Het toont, dat ge eigenlijk aan geen eeroonde geloof, en dat ge, wel verre van zelf met uw kind heiligen ernst te maken, weinig anders doet dan zelf met uw kind roekeloos spelen.

Keer op keer kunt ge dan ook de omgekeerde wereld waarneemen, dat zoo'n klein kind wezenlijk en in hoogen ernst zelf, voor zijn God verlegen is over wat 't deed, en dat vader of moeder daarentegen er spelend overheen glijden alsof 't niets ware.

En dit heeft dan weer tengevolge, dat ge aan eigen jeugd gaat denken, zoals ge u gewend hebt over 't leven van uw kleinen te denken. Ge vindt 't dan eigenlijk half dwaas, zoals ge als kind over een nietigheid onrustig in uw conscientie werdt, en denkt er niet aan ook in die kinderzonde reeds een schuld voor u God te zien, die alleen in het bloed van 't heilig Godlam kan worden verzoend.

Dat, gelijk de profeet 't uitdrukt, ook in die kinderzonde een „smaadheid uwer jeugd“ schuilt, is dan ook iets waaraan ge niet denkt, en dat niet in u opkomt. Van zulk een „smaadheid“ voelt meer dan een niets.

Ja, als ge als kwajongen een wezenlijk onheil hebt aangericht, waarop later uw ouders u gedurig wezen, een onheil dat soms zoo bitter kan aflopen, — b. v. een ander kind een oog blind slaan, — dan, ja, voelt men er veel van.

Maar de gewone kinderzonden leven bij de meesten in de herinnering voort, niet als „smaadheid“, maar als spel.

Nu doet de profeet niet enkel op kleine kinderen. „De smaadheid der jeugd“ greep veel verder voor hem in 't leven door. Als Malachi spreekt van de „huisvrouw uwer jeugd“ of de Psalmist van „de zonen der jeugd“, en Ezechiel van „de schandelijke daad uwer jeugd“, dan slaat dit op wat wij reeds mannen en vrouwen noemen, en sluit althans heel 't jongelingsleven en de meisjesjaren in.

Maar al strekt het begrip van „jeugd“ in de Schrift verder dan bij ons, toch sluit 't in elk geval ook de priet jeugd in, en voorts heel dat vroegere leven, dat achter ons ligt, en waarop we later, tot bezadigder leven gekomen, half lachend terug zien. Maar doet ge dit nu, niet lachend, maar meemens voor u God, en met heiligen ernst, dan komt ook gij tenslotte tot de belijdenis van Jeremia: „We hebben gezondigd van onze jeugd aan“ (31: 25).

„Gezondigd“, we leggen nadruk op dit woord. Van der jeugd af, niet maar nu en dan ondegend geweest of een strek uitgehaald, maar gezondigd. En „gezondigd“ wil zeggen, misdaan voor het heilig oog van onzen God. En wie dit nu uitbreidt over heel zijn jeugd, van kind af, tot hij geheel volwassen en op areu gekomen

is, die voelt toch dat er iets smadelijks in ligt, dat zelfs die eerste levensjaren zoo telkens met zonde bezoedeld waren. Men spreekt dan wel van de onschuld van 't kind, en van 't eerst later tot jaren van „onderheid“ komen; maar bij terugzien op ons eigen verleden voelen we toch zeer wel, dat dit onderscheid tusschen goed en kwaad reeds o, zoo vroeg in ons opkwam. Niet dat we het doorzagen en begrepen, maar toch zóó dat het tikkerje van binnen het ons wel aanziet. En dan stemt 't zoo droef, te merken, hoe van kindsbeen af reeds een onheilige macht zich in ons geroerd heeft.

O, Het zou zoo heerlijk zijn, indien we op heel onze jeugd metterdaad als op een leven van onschuld konden terugzien.

Maar, neen, zoo was het niet. De vlekken van de innerlijke melancholie kwamen reeds o, zoo vroeg te voorschijn, en van een „wit zijn“ als sneeuw, die versch op 't aardrijk nederviel, is, hoever ge ook teruggaat, tot zelfs in uw eerste levensjaren, o, zoo weinig te ontdekken.

En hoe ouder ge nu wordt, hoe meer ge dit alles als een donkere plek in uw verleden gaat betrouwen, ja gaat gevoelen als een „smaadheid“ van uw leven. Althans, zoo ge bekeerd zijt. Tot op dat oogenblik hebt ge er meer om gelachen, en soms niet weinig schik gehad in de dwaasheden, waarop men u betrappt heeft.

Maar wordt uw leven verdiept, dan wordt ook bij u waar, wat de Profeet zegt: „Zekerlijk, nadat ik bekeerd ben, heb ik berouw gehad, en nadat ik mijzelf ben bekend gemaakt, heb ik op de heup geklopt. Ik ben beschaamd, ja ook schaamrood geworden, omdat ik de smaadheid mijner jeugd gedragen heb.“

Dan gaat die kennis der zonde al dieper, dan komt 't alles weer voor u op. En hoever ge ook in uw leven terug gaat, nergens vindt ge dan uzelf als den reinen, als den heilige die ge voor u God had moeten geweest zijn. Tot in uw priet jeugd gaat dan die heugenis van wat nu zonde voor u werd, terug. En in het eind gaat ge tot in uw eigen wezen zelf terug, en leert het „in zonde ontvangen en in ongerechtigheid geboren“, nu ook uit uw eigen verleden verstaan.

En zijt ge daaraan toegekomen, en hebt ge nu zelf kinderen, dan wordt ook uw oog op die kinderen zoo heel anders. Dan komt er in uw omgang met uw kleinen een zoo heel andere toon, en gaat ge ze zoo heel anders aanraken.

Wie om zijn eigen kinderzonden nog half lachen kan, lacht evenzoo half om de zonden van zijn kinderen. Zet misschien onder het bekorren een kwassuis ernstig gezicht, maar meent 't niet, en zal dan ook geen vergeving voor de zonden van zijn kinderen afbidden.

Maar gaat 't oog eenmaal open voor die smaadheid der zonde van uw eigen jeugd, dan voelt ge, dat het ook bij uw kind hooge, volle ernst is, en dat een vader, een moeder er o, zoo veel aan kan doen, om later aan het kind in de heugenis het bang gevoel van die smaadheid te helpen besparen.

Wezenlijke ernst komt dan voor u kwassuis-ernst in de plaats. En uw kind, zoo 't nu niet geheel bedorven is, merkt dit wel. Eerst nu maakt u ernst indruk op zijn kind, derlijk gemoed en van o, zooveel kwaad houdt ge uw kind tegen.

Maar gaat de zonde van uw eigen jeugd u ook als een „smaadheid“ voor u God hinderen. Een smaadheid die u Jesus van u neemt, maar die ge in teedere liefde aan uw kind, dat God u gaf, zoekt te besparen.

Amsterdam, 3 Juli 1908.

De beweging voor de zoogenaamde „emancipatie der vrouw“ is een teeken des tijds, dat ook in onze Gereformeerde kringen wel de aandacht verdient.

Dat in deze beweging wel een element van waarheid schuilt, zal zeker niemand ontkennen. Voorzooover de vrouw in onze wetgeving en in onze sociale verhoudingen een plaats inneemt, waardoor haar eere gekrenkt wordt, werkt daarin niet een Christelijk, maar een paganistisch beginsel. In de heidensche wereld neemt de vrouw de plaats in van een slaaf; aan het Christendom is het te danken, dat de vrouw weer haar eere ontving. De grondgedachte, die de Schrift ons openbaart, dat God man en vrouw beide schiep naar Zijn beeld en gelijkenis, is het machtige middel geweest, om aan de slavernij der vrouw een einde te maken en haar de eereplaats te herschikken, die naar Gods beestel haar toekomt. Wie in dat opzicht voor de rechten der vrouw opkomt, verdedigt een Christelijk beginsel.

Maar aan de andere zijde mag toch nooit uit het oog verloren, dat hoe hoog de Schrift de vrouw ook eert, omdat ze naar den beelde Gods geschapen is, de Schrift toch ook even beslist handhaaft, dat de positie van man en vrouw niet gelijk is. Niet alleen in de Schepping zelve van man en vrouw, elk met hun eigenaardigen lichaamsbouw en geestelijken aanleg, komt dat verschil uit, maar nog meer daarin, dat God de Heere aan man en vrouw elk een eigen taak schonk in dit leven en den man tot hoofd stelde der vrouw. Voorzooover nu deze vrouwenbeweging opkomt uit de gedachte, dat man en vrouw een volkomen gelijke positie in het leven hebben in te nemen en elk onderscheid tusschen beide moet worden uitgewischt, gaat dit streven lijfrecht in tegen het Woord Gods en de Scheppingsordnantie des Heeren.

In deze „vrouwenbeweging“ is dus wel scherp onderscheid te maken tusschen het opkomen tegen allerlei misstand en krenking, waaraan de vrouw nog onderworpen is in onze sociale verhoudingen, en tusschen het valsche revolutionaire beginsel, dat het onderscheid tusschen man en vrouw wil te niet doen.

Insouderheid heeft de Kerk van Christus wel toe te zien, dat ze, omdat in Christus noch man noch vrouw is en in het religieus leven voor God het geslachtsonderscheid wegvalt, de ordinantie van het natuurlijke leven niet schendt. Reeds in Paulus' dagen was er in de gemeente te Corinthe een vrouwenbeweging, die op grond der gelijkheid van beide in Christus, aan de vrouw ook het recht wilde toekennen, om in de gemeente het woord te voeren. En de Apostel des Heeren heeft deze emancipatie

niet goedgekeurd, maar veroordeeld. Omdat de natuur leert, dat dit de roeping der vrouw niet is.

Het is daarom wel te betreuren, dat toen het Congres voor Vrouwenrecht te Amsterdam gehouden werd, de Synode der Lutherse Kerk als blijk van sympathie zijn haastte aan dit Congres te melden, dat de Synode besloten had het stemrecht der vrouw in de gemeente in te voeren.

Het Woord Gods geeft hiervoor geen den minsten grond. Maar ook afgezien daarvan schijnt het ons zeer bedenkelijk, dat een Kerk van Christus zoo onverholen haar sympathie uitsprekt voor een politieke beweging, die geheel buiten het terrein der Kerk ligt.

Critiek op recensies oefent men niet licht. De „recensent der recensenten“ is een eereitel, dien niemand in onzen tijd meer begeren zal.

Toch kan soms de geesl der satire noodig zijn, om ook den recensent te leeren, dat niet ongestraft alles op journalistiek gebied geoorloofd is.

We drukken daarom de recensie hier af, die de Rotterdamse Kerkbode van 27 Juni van den pas verschenen preekbundel van Prof. Geesink gaf:

Hoe komt het toch, dat het zoo moeilijk valt deze preeken te lezen? Is het om het lastig Nederlandsch, dat ons op menige plaats wordt voorgeleefd? Of om de angvallige zorg om te doen uitkomen dat de steller degelijk gereformd is en nog altijd jubelt over de doleantie? Of omdat er zoo weinig gang en gloed in deze preeken zit? Ik weet het niet. Maar misschien zeg ik te veel, want ik heb de eerste preek niet geheel kunnen uitlezen. De elf volgende zijn mogelijk heel anders dan ze oppervlakkig schijnen. Ik mis echter den moed dit te onderzoeken.

Loopt hier de „doleantie-haai“ niet de spuigaten uit?

De recensent las niet één preek uit; toen stond zijn oordeel reeds vast. Het Nederlandsch ongenietbaar. Would-be Gereformeerd. Gloed en bezieling ontbreken. De rest lees ik niet.

Zelfs Dr. Bronsveld, wiens sympathieën nu juist niet in de richting van de Vrije Universiteit of de Doleantie liggen, wist het toch van zijn hart te verkrijgen, om bij critiek een woord van lof aan dezen preekbundel te wijden.

Alleen de Rotterdamse recensent niet. Hij las de preeken niet eens. De gemakkelijkste methode, om een critiek te schrijven.

Natuurlijk mag hierbij niet vergeten worden, dat Prof. Geesink jarenlang predikant te Rotterdam was; door zijn prediking het Gereformeerde element krachtig versterkte, en mee door zijn invloed de Doleantie te Rotterdam tot stand is gekomen.

De financiële nood onzer predikanten.

V.

Eerstige overweging verdient de vraag, of hetgeen de Vrije Kerken in Schotland deden om de predikantstractementen te verbeteren, ons geen voorbeeld ter navolging zou kunnen zijn.

Aan Schotland voelen we in menig opzicht ons nog altoos nauw verwant. Ook daar, evenals bij ons, heeft de Calvinistische Reformatie haar stempel zoo diep op den volksgeslacht ingedrukt. Bij geen volk, zoo ge Nederland uitzonderd, heeft het Calvinisme zoo diepe wortelen geschoten als in Schotland. John Knox, de Hervormer van Schotland, is een der edelste en krachtigste gestalten, die uit de school van Calvijn zijn voortgekomen en zijn denkbeelden hebben verwezenlijkt. De Schotsche theologie heeft vooral door haar praktische vroomheid uitgemunt, en de werken der Erskine's zijn nog bij ons volk geliefd. De voortdurende worsteling met staatsheerschappij in de Kerk heeft in Schotland een helden-geslacht gekweekt, waar het oog van ieder Calvinist met bewonderenden eerbied naar opziet. En de Convenants, waarbij schier heel het volk zich verenigde in heilig verbond, om God te dienen naar de zuiverheid van het Evangelie en geen menschelijk juk in de Kerk te dulden, behooren tot de schitterendste bladzijden uit de historie van het Calvinisme. En al mag in later tijd die stoere Calvinistische geest vooral onder den invloed van de zoogenaamde „Moderates“ bij de rijkere bevolking zijn verzwakt, in de hooglanden van Schotland leeft nog een geslacht, dat de hooge traditie van het Calvinisme in eere houdt.

Opmerkelijk is het dan ook, hoe juist in Schotland, reeds in het midden der 18de eeuw, het verzet tegen de staatsbemoeiing met de Kerk, geleid heeft tot het stichten van Vrije Kerken, die niet alleen de spirituele onafhankelijkheid, de geestelijke zelfstandigheid der Kerk, in haar banier schreven, maar ook met beslistheid opkwamen voor het voluntarisme, d.w.z. voor het beginsel, dat de gemeente haar eigen dienaren te bezoldigen heeft. Juist in Schotland is het eerst gevoeld, dat de financiële afhankelijkheid van de Kerk haar vrijheid belemmeren moest, en men tegen de machtsuipatie van patronen en Staat niet velligkan staan, wanneer de Kerk niet financieel onafhankelijk werd van elke buiten haar staande macht. Om het „Erastianisme“, d.w.z. de leer, dat de Staat ook over de Kerk te gebieden had, met wortel en tak uit te roeien, hebben deze Vrije Kerken elke subsidie van den Staat afgewezen, en geheel uit eigen middelen voor de bezoldiging harer dienaren gezorgd. Aan deze actie dankten de Secession Church en de Relief Church haar ontstaan, die in 1847 tot de United Presbyterian Church samenvloeden.

Was reeds door deze separatie een niet

onbelangrijk deel der bevolking van de Staatskerk losgeweekt, nog veel machtiger werkte dat proces door in het begin der 19de eeuw, toen onder de geniale leiding van Dr. Chalmers opnieuw de strijd werd aangebonden tegen het patronaatrecht, meer dan 470 predikanten met de Staatskerk braken en de Free Church of Scotland ontstond, die wel de machtigste en invloedrijkste Kerk in Schotland geworden is. Men weet, hoe Groen van Prinsterer zich steeds met de Vrije Kerk heeft noodgedwongen alle Staats-subsidie moeten prijsgeven en met een overvaardigheid, die ieders bewondering afdwingt, voor het onderhoud van hare dienaren gezorgd.

In beide Vrije Kerken, die aldus in Schotland zijn ontstaan en die kort geleden saamgesmolten zijn, stond men echter voor dezelfde moeilijkheden, waarmede ook wij worstelen. In de steden, waar de bevolking geëgd was, kon voor een behoorlijk tractement wel gezorgd worden. Maar geheel anders stond het in de arme hooglanden, waar de bevolking ook met den besten wil ter wereld een genoegzaam salaris niet opbrengen kon. Ook daar werd in menige pastorie stille armoede geleden. Om aan dezen onhoudbaren toestand een einde te maken, heeft men toen tweeërlei weg ingeslagen. De Vrije Kerk heeft een generaal fonds gesticht, waaruit alle tractementen betaald zouden worden; elke kerk draagt naar vermogen voor het fonds bij en de Synode verdeelt de inkomsten. Als minimum tractement werd in 1844 een tractement uitgekeerd van 138 pond, maar dit bedrag klom allengs tot 200 pond (2400 gulden). Het gezamenlijk bedrag, dat dit fonds in 1882 uitkeerde, beliep over de twee miljoen voor de tractementen alleen.

De Verenigde Presbyteriaanse kerk daarentegen vast aan het beginsel, dat elke Kerk in de eerste plaats geroepen is, om zelve voor haar Dienaar te zorgen; alleen indien dit tractement onvoldoende bleek, moest uit een hulpfonds het ontbrekende worden aangevuld; van de 551 gemeenten ontvingen 147 gemeenten zulk een subsidie, waardoor ook in deze Kerk het minimum tractement op 200 pond benevens vrije pastorie is gebracht. Het gemiddelde tractement bedroeg in deze Kerk zelfs 266 pond, d. i. ruim drie duizend gulden.

Opgetwijfeld moet dus erkend, dat de Vrije Kerken in Schotland het probleem op schitterende wijze hebben opgelost. Een minimum tractement van f 2400 benevens vrije pastorie is voor een dorpspredikant zeker niet te laag. Zonder eenige hulp van buiten, hebben deze Vrije Kerken haar tractementen zoo hoog weten op te voeren, dat ze die van de gesubsidieerde Staatskerk evenaren of overtreffen. Van armoede in de pastorie is in deze Vrije Kerken dan ook geen sprake meer.

Toch zouden we daarom niet gaarne willen, dat onze Gereformeerde Kerken in Nederland dienzelfde weg bewandelden. In zulk een generaal fonds, waaruit alle tractementen betaald worden, schuilt een zeer ernstig gevaar. Ten deele is dat gevaar wel gebleken, toen de Free Church met de United Presbyterian Church zich verenigde op voorwaarde, die een deel der gemeenten niet goedkeurde, en waaruit het beruchte proces is voortgevloeid, dat in laatste instantie beslist werd door het Huis der Lords met toewijzing aan deze protesteerende gemeenten van alle bezittingen der Vrije Kerk. Zoodra er conflict in de Kerk komt over de belijdenis, levert een generaal fonds altijd het bezwaar, dat bij zwakkere geesten de tractementsquaestie den doorslag zal geven. Terwijl, ook nog afgescheiden daarvan, door zulk een generaal fonds de zelfstandigheid der plaatselijke Kerk belemmerd wordt en de band tusschen den Dienaar des Woords en zijn eigen gemeente toch weer verslapt. De United Presbyterian Church heeft een veel zuiverder standpunt ingenomen, door als beginsel aan te nemen, dat elke gemeente haar eigen predikant bezoldigt en alleen aan hulpbehoevende gemeenten een subsidie wordt verstrekt.

Bovendien mag ook met reden betwijfeld, of alleen de invoering van zulk een generaal fonds (gesteld dat het geoorloofd ware) ons een stap verder zou brengen tot het begerde doel. Dat de Vrije Kerk uit dit generaal fonds een minimum salaris van f 2400 kon uitkeeren, was natuurlijk niet te danken aan het feit, dat alle tractementen uit één fonds betaald werden, maar daaraan, dat de gemeentelieden op zoo milde wijze voor dit fonds bijdroegen. In de Schotsche Vrije Kerk was het besef diep doorgedrongen, dat de predikanten in de arme gemeenten moesten geholpen worden; men verston, wat de Apostel Paulus zegt, dat wanneer één lid van het lichaam lijdt, alle leden lijden. En toen nu eenzijdig, dank zij de krachtige actie der voormannen, ingedien werd, dat een predikant op een behoorlijk tractement als Dienaar van Christus' gemeente recht heeft, en de Kerk haar dienaren geen gebrek mag laten lijden; en anderszijds de band der saamhoorigheid van alle Kerken gevoeld werd, zoodat de rijkere gemeenten zich het lot der armere Kerken aantrokken; — toen vloeiden de gaven rijkelijk toe en kwam aan de ellende der lage tractementen een einde. Of men daarom bij ons al den maatregel der Vrije Kerk in Schotland zou willen navolgen, door ook hier zulk een generaal fonds in het leven te roepen, zou niets baten, wanneer de zedelijke actie, die daarmede gepaard ging, ontbrak. Niet door het stichten van dit fonds, maar door de sterke overvaardigheid der gemeentelieden zijn de tractementen op peil gebracht.

Maar al hebben we tegen den weg, dien de Vrije Kerk in Schotland insloeg, zeer

ernstige bedenkingen, toch kan dit voorbeeld ook voor onze Kerken nut afwerpen. En wel in drieërlei opzicht.

In de eerste plaats, omdat het onze Kerken leeren kan, wat men onder een behoorlijk tractement te verstaan heeft. Wie in ons land voorstelde, de minimum tractementen op f 1500 te brengen, zou reeds een kreet doen opgaan: dat is onmogelijk. En in Schotland is het minimum tractement op 200 pond, dat is f 2400, gesteld, en de gemeentelieden brengen dat tractement geheel uit eigen middelen op. Ligt dat daaraan, dat de Vrije Kerken in Schotland numeriek zooveel grooter zijn? Zeker, de Free Church wordt gerekend een miljoen leden te hebben, maar de Presbyterian Church was in ledenaantal zeker niet grooter dan onze Gereformeerde Kerken; het aantal Avondmaalsgangers bedroeg rond 150 000. Is in Schotland de bevolking dan zooveel rijker dan in Nederland? Engeland is rijk, maar Schotland heeft steeds als het armere deel van Groot-Brittannië gegolden. Met name de onvruchtbare hoogvlakten in het Noorden leveren slechts een kommervol bestaan. Niet in de meerdere sociale verwaart der gemeentelieden zit het verschil, maar daarin, dat de gemeenten in Schotland geleerd hebben voor Kerk, Zending, enz. te offeren op een wijze, zooals in geen ander land geoorloofd wordt.

In de tweede plaats, omdat in Schotland de rijkere gemeenten den plicht erkend hebben, om de armere Kerken te hulp te komen. Zeker, ook in ons land geschiedt dit. Aan hulpbehoevende Kerken wordt door de Classis wel eenige steun verstrekt. Maar bij ons geschiedt dit met mondjesmaat; een paar honderd gulden heet reeds een royale gift. In Schotland heeft men de koe veel flinker bij de horens gepakt, en gezorgd, dat ook de armere Kerken een behoorlijk tractement konden uitkeeren. Niet het minst daaraan is het te danken, dat deze Kerken zich zooveel sterker konden uitbreiden en het aantal hulpbehoevende Kerken slonk. Met een behoorlijk tractement kan men ook een flink prediker beroepen, en een flink prediker preekt vanzelf de Kerk vol.

En in de derde plaats toont Schotland, hoe de gemeente, trots deze groote overvaardigheid, niet verarmd is, maar juist omgekeerd sociaal vooruit is gegaan. De belofte des Heeren is ook hier in vervulling gegaan: „Brenge al de tienden in het schathuis, opdat er spijze zij in mijn huis, en beproeft Mij nu daarin, zegt de Heere der heerschen, of Ik u dan niet zal open doen de vensters des hemels, en u zegen af-gieten, zoodat er geen schuren genoeg wesen zullen“.

Trouwens, Schotland is daarvan niet het eenige voorbeeld.

Ook ons eigen land levert daarvan een exempel.

De Doopsgezinden hebben van den Staat nooit eenige subsidie ontvangen. Heel hun kerkelijk budget hadden ze zelf te betalen. Zelfs wat ze nu aan subsidie ontvangen, is nog maar een bagatel. Zelfs hebben de Doopsgezinden in vroeger eeuw zoo mild opgebracht, dat nog de tractementen grootendeels betaald worden uit de kapitalen, door het voorgeslacht geschonken. En toch zijn de Doopsgezinden daardoor niet arm geworden, maar behooren ze tot het meest welvarende deel van onze bevolking.

Acht-en-twintigste Jaarvergadering

VAN DE

Vereniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden Grondslag.

gehouden te LEEUWARDEN op 1 en 2 Juli 1908.

I.

Een van de beklagingen, die aan de Jaarvergaderingen onzer Vereniging verbonden zijn, is, zeker, dat ze telken jare op een andere plaats worden gehouden. In 1906 waren we diep in het zuiden des lands, kwamen we in Middelburg samen; thans was de keuze gevallen op Leeuwarden en gingen we dus naar het „hooge Noorden“. In Friesland's hoofdstad waren we sinds 1896 niet geweest; de toen zoo druk bezochte vergadering ligt nog seer velen in het geheugen. Het was er een, waar in strijd werd gevoerd, en heeft dat altijd iets pitheijls, toen ging de smart dieper, omdat het strijd gold in eigen kring.

En sinds die saamkomst, hoeveel trouwe Friesche broeders en warme vrienden onzer stichting zijn afgeroepen van hun aardsche taak; zijn ingegaan in de ruste van hun arbeid; hun oogen aanschouwen het opschieten van het zaad, onder zooveel moeite gestrooid; het rijpen van de kostelijke vrucht, zoo innig afgeboden; den steeds wijder wordenden kring van naanen, die aan onze Universiteit hun opleiding hebben genoten en nu in allerlei ambt en bediening optreden.

Maar hebben vele oude strijdern vermoed het hoofd ter ruste neergelegd, van de oude garde zijn er door Gods gunst nog velen gespaard, en rondom hen heen groept zich een nieuwe, levenskrachtige generatie, om het zoo schoon begonnen gebouw te voltooien op de fundamenteen, door de vaderen gelegd. En wie ook nu in het vriendelijke Leeuwarden de jaarvergadering zag bijeenkomen, bij voelde dank in zijn hart voor de gunste onzes Gods, voor den arbeid der oude- ren, en niet minder voor het feit dat een nieuw geslacht gereed staat om de worsteling die blijven al ootmoedig maar met kracht op te treden.

Om de glorie onzes Gods, ook op het veld der wetenschappen, gaat de strijd; de strijd in heel ons land, ook in onze Noordelijke provincien, ook in dat Friesland welks siere zonen het woord uitspreken: „Wij knielen allen voor God“.

Dit dan ook allermeest en allerleest; en het was in de Noorderkerk dat we Woensdagavond saamkwamen in de

URE DES GEBEDS

waar, op altnoodigheid van heeren Directeuren de heer Prof. Dr. Geesink optrad om de saamkomst te leiden.

Nadat gezongen was Ps. 119: 53 en gelezen 3 Joh. en in een kort gebed 's Heeren zegen over

het samen van het 5 van gebed Dr. Geesink 3 Joh. 8 ZODONDIJ AREIDEN Als toe de samen woord int Eerst na daarna aa toepassing leden en H. O. op onzen pla van de Ps. 119: 6

De wo dat intiem JOHANNES GAJUS, een meenten na PAULI nomen. Eerst be over den woord van Aanleid JOHANNES uit EREK veld de s ontangen Niette velend sch in die sta DIOTYRHU te bestrijd zijn huise te verline woorden

Niets di deren daa daarin op had geito aan zijn g SCHULDE WIJ MEDEA HEID, dan aan GAJUS straks van in hun z te sorgen Tot ond ding zoo verpicht, bereikt dat, dat u werkt aan waarheid, geopenbaa

Wij het en bij de om de eer NAAM van gevegen op op het inn omtrent 2 het woord oprichte v ding der Vereren In het: onvangen steunen in licht van d In het: der waarh licht van e dat wij e bereiken; genadeloon Zoo bezi wijze aan ernstig ma Toen D — maar Universiteit met zijn c ORIS en 3 ter beoefer rekenen vi met de wa Universiteit gesproken i uit eerszsl aan den sch slag dier in het ondern generatie, een vierde En het v verwaardig van den f ondersteune worden me als naaste kostelijk lo der wetenes van het V ideale cult Maar oo wetenshap voor God, zoo weinig medearbeid; weinig trek NAAM, als e zoo weinig tot veroort de Gods G Na deze zijn schuld opdat wij waarheid“ ging Dr. G Na het i Na deze s treffelijke gelegenheid om in een te ontmoet gebruik gen vrijheid gen en prettig opgewekt; men de jaa te gemoet.

CHR.

In ons v quaeste va taten de gre we kortelij Christelijke oppervlakkig merkt, nam Geschiedeni